

ANNA GRZEGORCZYK

ŹRÓDŁA SENSU W HUMANISTYCE

Kęty 2018

WYDAWNICTWO
MAREK DEREWIECKI

FUNDAMENTA

Studia z historii filozofii

t. XC

Seria pod redakcją Mikołaja Olszewskiego i Antoniego Szweda

© 2018 by Anna Grzegorzcyk

© 2018 by Brian Lehmann – National Geographic Creative for the pictures number 21 and 22. All rights reserved

© 2018 by Archivo Foto CA for the picture number 9. All rights reserved

Wydanie pierwsze

Redakcja i korekta: Teresa Dziemińska

Projekt okładki i łamanie: Łukasz Derewiecki

Książka dofinansowana przez Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu.

Na okładce wykorzystano fragment mozaiki z kościoła św. Józefa w Tunisie.

ISBN 978-83-65031-30-3

Wydawnictwo Marek Derewiecki

ul. Szkotnia 29a, 32-650 Kęty

tel./fax 33/8454149, 603931607

e-mail: wydawnictwo@derewiecki.pl

Księgarnia: www.derewiecki.pl

Dystrybucja: tel. 502637305

Pielgrzymującym do Źródła

Wstęp

Biegnij do źródeł wody, pożądam źródeł wody. W Bogu bowiem jest źródło życia, które nie wyschnie. W Bożej jasności jest światło, którego nic nie zdoła zaciemnić. Pożądam tej jasności, tego źródła, tego światła, którego nie znają jeszcze oczy. Aby je ujrzeć przygotowuje się oko wewnętrzne, aby z niego zaczerpnąć płonie wewnętrzne pragnienie. Biegnij do źródła, pożądam źródła... Pragnij biec do źródła: Bóg bowiem może was orzeźwić i wypełnić pragnienia tego, który doń zdąża...

Św. Augustyn¹

Wieloletnie zmagania z problematyką kryzysu kultury i refleksji nad nią naprowadziły mnie na zagadnienie źródła, które w dziejach myśli od zawsze było ożywcze i sensorodne. Jego poszukiwania, często nie do końca uświadamiane, stanowiące przedmiot moich badań zawartych w *Filozofii nieoczekiwanej* czy w *Humanistyce i Obecności* uświadomiły mi konieczność bezpośredniego odniesienia się do jednej z fundamentalnych kategorii epistemologicznych, ontologicznych i egzystencjalnych, jaką jest pojęcie źródła. Zmagania poznawcze z nim związane uprzytomniły mi nie tylko pułapki rozmaitych współczesnych opcji humanistycznych, ale też ich bezwyjściowość – brak możliwości spełnienia swych powinności epistemologicznych i empirycznych; brak poznawczego i aksjologicznego pojmowania świata zamieszkałego przez człowieka, świata będącego dlań domem, w którym rodzi się i umiera jako człowiek, w którym rozwija się jego człowieczeństwo.

Spory wiedzione od lat na humanistycznym gruncie, prześcigające się początkowo w nowych i życzliwych propozycjach uprawiania wiedzy, w miarę ich rozwijania traciły na dobromyślności, a zyskiwały na intelektualnym zacierzewieniu i nihilizującym podejściu do uprawiania humanistyki, a w konsekwencji – także do ludzkiej rzeczywistości; rzeczywistości bezpiecznej i wypełnionej wartościami stanowiącymi horyzont odniesienia dla ludzkiego bytu. Paradoks tej sytuacji polegał na tym, że ani awangardowe propozycje nie dawały ofert wyjaśniających czy rozumieją-

---

¹ Św. Augustyn, *Homilia in Psal. 41,2n*, w: *Corpus Christianorum*, 38, 461.

cych rzeczywistość ludzką, ani człowiek sięgający po nie nie mógł w nich rozpoznać siebie i swego świata.

Ten stan rzeczy zdaje się dziś jednak *passé*. Po latach narzekania na kryzys w humanistyce, na jej bankructwo poznawcze, coraz częściej pojawiają się głosy naprawcze, próbujące odzyskać utraconą rzeczywistość kulturową, zdekonstruowane dziedzictwo myślowe i ludzką godność.

Wśród rozmaitych propozycji słychać i te, które kwestionują generalne zasady poznania naukowego, w tym paradygmatycznego modelu organizacji poznania, na rzecz poznania otwartego, horyzontalnego, nieredukcyjnego, a więc poznania otwartego na samą rzeczywistość, odsłaniającego ją w wielostronnym jej doświadczaniu i dopuszczającego równoważny ogląd z różnych stron. Słychać też i te, które widzą konieczność powrotu do klasycznych niejako rozwiązań, mimo rozpoznania daleko idących zmian cywilizacyjnych i kulturowych – czy może właśnie dzięki nim. To rozpoznanie uzurpacji obecnych częstokroć w obrębie nurtów eksplorujących badawczo nowe media, obnaża zapożyczenie epistemologiczne ich koryfeuszy od „starych teorii” i skłania do należytego szacunku dla podbudowy antropologii filozoficznej i antropologii kulturowej. Właśnie z uwagi na potencjał „bytotwórczy”, tkwiący w ideach i pojęciach tej pierwszej (antropologii filozoficznej), oraz empiryczny, doświadczeniowy obecny w tej drugiej (antropologii kulturowej), istnieje szansa uratowania dziedzictwa kulturowego człowieka i wieloaspektowego badawczego zmierzania się z jego współczesną konfiguracją².

W tym momencie pomijam wskazanie chociażby innych opcji badawczych, uznając, że mieszczą się one między stanowiskiem postparadygmatycznym i paradygmatycznym i z tego względu są mniej lub bardziej radykalne bądź tradycyjne. Ustosunkowanie się do nich nastąpi w stosownych szkicach, natomiast na tle tego, co już zarysowałam, chciałabym zaznaczyć, że mój powrót do źródeł wywodzi się z fenomenologicznego zakorzenienia, z tego wszystkiego, co poznawczo kryje się za zwrotem „z powrotem do rzeczy” – „do istoty rzeczy”, a co w efekcie przekonuje mnie nie tyle do opuszczenia stanowiska paradygmatycznego na rzecz postparadygmatycznego, ile do stanięcia przed czy ponad wytwarzanymi przez nie nakotwórczymi pragnieniami: wyjaśniania, rozumienia bądź interpretacji.

---

² Zob. np. G. Godlewski, *Luneta i radar. Szkice z antropologicznej teorii kultury*, Warszawa 2016; E. Kosowska, *Uwagi nad miejscem historii i teorii kultury w kulturoznawstwie* (w druku).

Z wielowiekowej konkretyzacji tych pragnień rejestrowanych w dziejach myśli, z ich poznawczej – w różnej skali – niewydolności wyciągam dla mej filozoficznej i życiowej drogi wnioski o konieczności pojmowania świata, a nie tylko jego poznawania bądź rozumienia. Pojmowanie jako kategoria filozoficzna jest ostatecznym rezultatem naszych wysiłków poznawczego przenikania rzeczywistości, którą próbujemy zgłębić i uczynić sensowną dla naszej egzystencji. Mieści zatem pragnienia absolutnego docieczenia bytu, a także bycia w nim zgodnie z jego ontologicznym wezwaniem. Pojmowanie świata jest zatem epistemologicznym, ontologicznym i aksjologicznym scaleniem wizji świata i człowieka; jest poznaniem uczestniczącym w bycie, które wznosi człowieka do rozpoznania Sensu Bytu, czyli Absolutu. To uczestniczące i wnoszące scalanie świata i ludzkiego w nim bycia nie może zatrzymać się na paradygmatycznych czy postparadygmatycznych kanonach i otwarciach na rzeczywistość, honorujących horyzontalne odniesienia dla rozmaitego doświadczania ludzkiej rzeczywistości. Poznawanie, rozumienie i interpretacja, jeśli realizują się jedynie w płaszczyźnie horyzontalnej, nie są w stanie wydobyć z doświadczanej rzeczywistości jej sensu, który zawsze leży – jak mawiał Ludwig Wittgenstein – poza nią samą; jest zewnętrzny względem niej i aby go pochwycić, konieczne jest „wznoszenie się” człowieka, przekraczanie siebie, wprowadzenie współrzędnej wertykalnej. Bez tej współrzędnej propozycja „integracji kontrparadygmatycznej” – na przykład sukcesywnego cofania się do tradycyjnych źródeł poznawczych sprzed nachylenia tekstocentrycznego, mająca przełamać generalną zasadę poznania paradygmatycznego wynoszącego teorię nad obszar badany – jest utopijna, zawieszona w aksjologicznej próżni i – *nolens volens* – powielająca postmodernistyczne sytuowanie obok siebie niekoherentnych wizji świata i człowieka. Jako taka przecenia ona kreacyjne możliwości człowieka. Człowiek sam z siebie nie jest w stanie generować obiektywnych wartości i wnosić się jednocześnie do uchwycenia zewnętrznego względem siebie Sensu Bytu. Jest za to w stanie je relatywizować i tym samym pozbawiać siebie pojmowania życia i świata przez odniesienie do Absolutu.

W swej filozoficznej i życiowej drodze ku humanistycznym źródłom odwołuję się do refleksji, która sięgała Absolutu poprzez przekraczanie ram poznania, rozumienia i interpretacji w kierunku całościowego pojmowania rzeczywistości. Stąd przytoczenie cytatu z pism św. Augustyna wskazuje na ukierunkowanie moich zamierzeń i finalizowanie długiego już zgłębiania rozmaitych opcji humanistycznych. Dookreślić go można ewangelicznie,

przez przypomnienie relacji uczeń–mistrz, która zawiązuje się między apostołami i Chrystusem, a która wytycza drogę do sensownego zamieszkiwania świata³. Na pytanie uczniów: Nauczycielu, gdzie mieszkasz?, pada odpowiedź: Chodźcie, a zobaczycie.

„Chodź i zobacz”, znaczy w języku hebrajskim: „Chodź i doświadcź”. Mieszkanie, dom, znaczy zaś: przestrzeń relacji międzyludzkich, relacji duchowych, relacji odnoszących się do wartości. Te relacje napęniają sensem życie człowieka. To życie odniesione do nauczania Chrystusa wyznacza absolutny horyzont sensu. Horyzont ten odkrył św. Augustyn, lokując w nim swoje pasje poznawcze skondensowane w słynnym stwierdzeniu: „Ciebie i swą duszę pragnę jedynie poznać”. Ewangeliczne ugruntowanie św. Augustyna wprowadza nas w problematykę poznania źródłowego, które jest pojmowaniem w zarysowanym przez nas znaczeniu. Dookreśla je współcześnie teologiczne prześwietlenie rozmaitych propozycji humanistycznych, których zacytn daje refleksja Edyty Stein – św. Teresy Benedykty od Krzyża. Jest ono pojmowaniem, które przekracza akty poznawcze, wiodąc ku aktom religijnym.

W podstawowym akcie religijnym – pisze Stein – jednoczą się poznanie, miłość i czyn. Wyrażenie *poznanie* należy tu brać w znaczeniu ścisłym, bez poprawek; nazwaliśmy je pojmowaniem (*Erfassen*) i określili jako dotknięcie ręką Boga, mocą którego to, co nas dotyka, jest przed nami obecne. Temu dotknięciu w żaden sposób nie można umknąć, gdyż nie ma tu miejsca na jakieś współdziałania naszej wolności. Tak oto stoi przed nami Bóg, jako absolutna moc, Bóg mocny i potężny, któremu należy się cześć i bezwarunkowe posłuszeństwo. To podstawowe „pojmowanie” i „rozumienie” (*Erfassen*) kształtuje wolną postawę. Uchwyć się ręki, która mnie dotyka, a znajdę absolutne oparcie i absolutne zabezpieczenie⁴.

---

³ „Jan stał z dwoma swoimi uczniami i gdy zobaczył przechodzącego Jezusa, rzekł: «Oto Baranek Boży». Dwaj uczniowie usłyszeli, jak mówił, i poszli za Jezusem. Jezus zaś odwróciwszy się i ujrawszy, że oni idą za Nim, rzekł do nich: «Czego szukacie?» Oni powiedzieli do Niego: «Rabbi!» – to znaczy: «Nauczycielu – gdzie mieszkasz?» Odpowiedział im: «Chodźcie, a zobaczycie». Poszli więc i zobaczyli, gdzie mieszka, i tego dnia pozostali u Niego” (J 1,35–42).

⁴ I dalej: „Wszecmocny Bóg jest Bogiem dobroci, «naszą ostoją i twierdzą». Przenika nas miłość do Niego i czujemy się przez tę miłość niesieni. Uchwycić rękę Bożą i trzymać ją, jest to *czyn*, który współkonstytuuje akt wiary. Kto tego nie uczyni, kto pozwoli prze-

Zauważmy, iż w pojmowaniu jako ostatecznym poznaniu mamy do czynienia z poznaniem uczestniczącym i uobecniającym zarazem, a także ukierunkowaniem na Absolut. „Łaska sensu”, która towarzyszy pojmowaniu świata i człowieka, uzależniona jest od woli rozszerzenia poznania, rozumienia i interpretacji w „akcie dotknięcia” Absolutu, który jest wyrazem bezpośredniości doświadczenia rzeczywistości istotnie istniejącej. Jedynie ta integracja zapewnia poznanie ostateczne i absolutne, a zarazem odkrycie źródła sensu. Stąd, za Stein, możemy powiedzieć: „Jak długo człowiek przyjmuje obce sobie rejony tylko duchowo, może się psychicznie nie angażować, tak jak może z natury czerpać znajomość i poznanie, lecz w duszy pozostać dla nich zamkniętym. Co objawia się duchowo, nie musi wcale przenikać także do duszy. Duch może coś dostrzegać, ale dusza pozostać niedotknięta. Jak długo duch innego królestwa nie opanuje duszy, ona także nie ma w nim swego udziału”⁵.

Wziąwszy pod uwagę ostatnie spostrzeżenia, rodzi się zatem potrzeba ponownego kontaktu z obszarami badawczymi antropologii, fenomenologii, hermeneutyki i semiotyki – dyscyplin, które nie lekceważą principów filozoficznych i metodologicznych – jako nadziei na odrodzenie humanistyki w ramach tak zwanej humanistyki partycypacyjnej. Tę humanistykę zainicjował swego czasu Władysław Stróżewski. Próbuję ją kontynuować w zamieszczonych tu szkicach, wytyczając drogę poznaniu, które otwiera poznanie rozumowe na poznanie metaracjonalne w figurze poznawczej symbolu i ikony, i w oparciu o wiarę oraz przekonanie o istnieniu wartości uniwersalnych i obiektywnych zarazem, lokowanych w horyzoncie chrześcijaństwa. Na drodze tej wspiera mnie poznanie mistyczne św. Jana od Krzyża, fenomenologiczne Edmunda Husserla, fenomenologiczno-mistyczne Edyty Stein i Karola Wojtyły, a także filozoficzne Władysława Stróżewskiego, Andrzeja Grzegorzcyka i Jerzego Kopani oraz językoznawcze Anny Wierzbickiej.

P.S. Chciałabym złożyć podziękowania prof. Jerzemu Kopani i dr. Piotrowi Jakubowskiemu, pierwszym czytelnikom tej książki, których uwagom wiele zawdzięczam.

---

brzmieć pukaniu bez wpływu na swe doczesne życie, u tego akt wiary nie rozwinie się, a przedmiot wiary zostanie przed nim zakryty”. E. Stein, *Werke*, Bd. 6, s. 192.

⁵ Tamże, s. 149.

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
I. ŹRÓDŁA NADZIEI	10
1. Poznanie absolutne według św. Jana od Krzyża i św. Jana Pawła II	10
Źródło jako <i>arché</i>	10
Fenomenologia jako poznanie bezpośrednie – źródłowe	12
Krystaliczne źródła św. Jana od Krzyża i św. Jana Pawła II	14
Brudne źródło św. Bernadetty	18
Trzy źródła – jedna tradycja: źródło Eliasza	20
2. Pielgrzymowanie do źródła	25
Filozoficzne pielgrzymowanie	27
Intelekt pielgrzymy	29
Prawda jako źródło	30
Modlitwa jako <i>credo</i> poznawcze	40
Konkluzje	42
3. Tożsamość pielgrzymy	44
Kondycja pielgrzymy	44
Słownik pielgrzymy	48
Pielgrzymowanie do źródła	50
Współczesne odrzucenie <i>saligii</i>	54
Pielgrzymka jako zaświadczenie sensu	57
<i>Homo pelegrinus vs homo peregrinus</i>	59
Konkluzje	60
II. ŹRÓDŁA DOBRA	63
1. Tożsamość i grzech. <i>Saligia</i> a etyka współczesna	63
Kultura współczesna	63
Kim jest człowiek?	65
Pielgrzym Absolutu – św. Antoni Padewski	69
Konkluzje	78
2. Doświadczenie wiary jako wydobywanie dobra	79
Protest jako zaświadczenie sensu	82
Tożsamość według Ricoeura	83

Pielgrzymowanie do wiary jako źródła	84
Źródło Eliasza – źródło źródeł	85
Źródło Benedykta – „By chronić dobro”	87
Doświadczenie wiary jako doświadczanie dobra	90
Konkluzje	92
3. Edyta Stein, Simone Weil i Hannah Arendt	
wobec zła	95
Odpowiedzialność myślenia	95
Banalność zła. Hannah Arendt (1905–1975)	97
Zło jako wykorzenienie. Simone Weil (1909–1943)	100
Zło jako sprzeciw wobec woli Bożej. Edyta Stein (1891–1942)	103
Konkluzje	106
III. ŹRÓDŁA NAUKOWE	108
1. „Presemiotyczne raje” a koncepcja F. de Saussure’a	108
Ikonizacja de Saussure’a	108
Kondycja współczesnej semiotyki	110
Ferdinand de Saussure – tajemniczy założyciel semiotyki	114
W poszukiwaniu Ferdinanda de Saussure’a	116
Renesans de Saussure’a	118
Konkluzje	120
2. Utrata i odzyskiwanie podmiotu. Roland Barthes i Paul Ricoeur	
w optyce humanistyki obecności	124
Humanistyka obecności wobec współczesnych tendencji filozoficzno-teoretycznych	124
Rzeczywistość w cudzysłowie	126
Podmiot – rzeczywistość – odrzeczywistnianie	129
Konkluzje	135
3. Struktura antropologiczna z perspektywy Chantal Delsol i Edyty Stein	136
Filozofia i nauka	136
Fenomenologia i antropologia	137
Ku antropologii mądrościowej	142
Prawda jako mądrość	148
Antropologia teologiczna Stein – czym jest człowiek	154
Konkluzje	155
4. „Karmelitański codziennik” w optyce semiotycznej	158
Światłość i ciemność jako kategorie filozoficzno-religijne i estetyczno-egzystencjalne	158

Światłość i ciemność jako kategorie ontologiczne	160
Doświadczenie jako podstawowa kategoria epistemologiczna codzienności	167
Światłość i ciemność jako doświadczenie semiotyczne i mistyczne ...	169
Mistyczne doświadczenie światła i ciemności	172
Najważniejsze porady „Karmelińskiego codziennika”	174
Aksjologia doświadczenia semiotycznego i mistycznego	177
Semiotyczna i karmelińska kategoria codzienności	179
Konkluzje	180
IV. ŹRÓDŁA IKONICZNE	182
1. Piękno ikony jako poznanie absolutne	182
Poznanie ikoniczne	187
Ikona jako symbol	189
Ikona jako droga ku Absolutowi	190
Piękno duchowe	193
2. Poznanie ikoniczne w refleksji Władysława Stróżewskiego i Edyty Stein	199
Zanurzeni w Trójcy Świętej	199
Humanistyka antykrzysowa	200
Poszukiwacze prawdy	202
Nawracanie się na symbol	205
Brewiarze humanistyczne	210
3. Modlitwa jako rozmowa z Bogiem	215
Św. Paweł	216
Św. Jan od Krzyża	218
Św. Edyta Stein	220
Simone Weil	222
Anna Wierzbicka	224
Andrzej Grzegorzczuk	225
C.S. Lewis	228
Konkluzje	230
V. ŹRÓDŁA SENSU W HUMANISTYCE	232
1. Źródła sensu w kulturze i w kulturoznawstwie	232
Desakralizacja kultury	232
Humanistyka ekologiczna	235
Przyjazna komunikacja?	239
Konkluzje: ruinizacja kultury i aksjologiczny krzyk	241

---

2. Personalizm Edyty Stein wobec współczesnego posthumanizmu	243
Personalizm trynitarny Edyty Stein	243
Obumieranie duszy	250
Antropocen w humanistyce	252
Posthumanizm jako „fałszywy humanizm”	253
Empatia i personalistyczne wczucie	258
Konkluzje	259
3. Źródła sensu w filozofii Edyty Stein	265
Chrześcijański filozof	265
Poznanie bez granic	267
Obecność i sens	269
<i>Logos</i>	271
Sens jako <i>Logos</i>	274
Konkluzje	277
4. „Nie mamy tu miasta trwałego”. Edyta Stein o bycie wiecznym	278
<i>Philosophia perennis</i> – filozofia wieczysta	280
Wieczność jako królestwo sensu	282
Wiedza Krzyża jako poznanie i łaska	288
Konkluzje	290
Zakończenie	292
Indeks osób	301
Pierwodruki	307
Spis ilustracji	308

Książki wydane w serii DAIMONION

1. *Aktualność Kierkegaarda. W 150 rocznicę śmierci myśliciela z Kopenhagi. Praca zbiorowa* (2006)
2. K. Ajdukiewicz, *Zagadnienia i kierunki filozofii* (2003)
3. K. Albert, *Wprowadzenie do filozoficznej mistyki*, tłum. Józef Marzęcki (2002)
4. E. Angehrn, *Filozofia dziejów*, tłum. Józef Marzęcki (2007)
5. A. Bureau, W. Schubring, Ch. Furer-Haimendorf, *Buddyzm-dżinizm-religie ludów pierwotnych*, tłum. Józef Marzęcki (2003)
6. W. Beierwaltes, *Platonizm w chrześcijaństwie*, tłum. Piotr Domański (2003)
7. H. Benisz, *Schopenhauer-Nietzsche-Heidegger. Fundamentalne kwestie filozofii życia* (2015)
8. L. Bierdiajew, *Zawód: żona filozofa*, tłum. Henryk Paprocki (2005)
9. M. Bierdiajew, *Autobiografia filozoficzna*, tłum. Henryk Paprocki (2002)
10. E. Cassirer, *O teorii względności Einsteina. Studium z teorii poznania*, tłum. Przemysław Parszutowicz (2006)
11. M.-D. Chenu OP, *Wstęp do filozofii św. Tomasza z Akwinu*, tłum. Hanna Rosnerowa (2001)
12. M. Conche, *Filozofować w nieskończoność*, tłum. Patrycja Bobowska-Nastarzewska (2007)
13. E. Coreth, P. Ehlen, G. Haefner, F. Ricken, *Filozofia XX wieku*, tłum. Marian Kalinowski (2004)
14. E. Coreth, P. Ehlen, J. Schmidt, *Filozofia XIX wieku*, tłum. Piotr Gwiazdecki (2006)
15. E. Coreth, H. Schöndorf, *Filozofia XVII i XVIII wieku*, tłum. Piotr Gwiazdecki (2006)
16. T. Czeżowski, *O metafizyce, jej kierunkach i zagadnieniach* (2004)
17. B. Dembiński, *Późny Platon i Stara Akademia* (2010)
18. B. Dembiński, *Stara Akademia Platona. W początkach epoki hellenistycznej (ostatni okres)* (2018)
19. J. Domański, „Scholastyczne” i „humanistyczne” pojęcie filozofii (2005)
20. J. Domański, *Tekst jako uobecnienie. Szkic z dziejów myśli o piśmie i książce* (2002)
21. R. Flacelière, *Historia literatury greckiej*, tłum. Piotr Sobczak (2004)
22. H.-G. Gadamer, *Idea dobra w dyskusji pomiędzy Platonem i Arystotelesem*, tłum. Zbigniew Nerczuk (2002)
23. J. Galarowicz, *Blask godności. O etyce Karola Wojtyły i nie tylko* (2005)
24. J. Galarowicz, *Być ziarnem pszenicznym. Nowa książeczka o człowieku* (2006)
25. J. Galarowicz, *Człowiek jest osobą. Podstawy antropologii filozoficznej Karola Wojtyły* (2000)
26. J. Galarowicz, *Szczęście na manowcach. Liberalizm-bedonizm-selfizm* (2017)
27. J. Galarowicz, *Wojtyła-Tischner, kapłaństwo i myślenie oraz inne eseje* (2016)
28. J. Galarowicz, *Wprowadzenie do antropologii filozoficznej. Ujęcie fenomenologiczno-personalistyczne* (2017)
29. A. Górniewicz, *Nowoczesność, nibilizm, polityka. Wokół myśli Karla Löwitha* (2014)

30. R. Groń, „*Spór o Aelreda*”. W poszukiwaniu prawdziwego oblicza Aelreda z Rievaulx (2005)
31. A. Grzegorzczak, *Źródła sensu w humanistyce* (2018)
32. J. Grzybowski, *Byt, Tożsamość, Naród. Próba wyjaśnienia formuły „tożsamość narodowa” w perspektywie metafizyki* (2012)
33. J. Grzybowski, *Miecz i Pastorał. Filozoficzny uniwersalizm sporu o charakter władzy. Tomasz z Akwinu i Dante Alighieri* (2006)
34. K. Gurczyńska-Sady, W. Sady, *Wielcy filozofowie współczesności* (2012)
35. J. Gwiazdecka, *Etyka Platona. O formie platońskiej refleksji moralnej* (2003)
36. P. Hadot, *Plotyn albo prostota spojrzenia, tłum. Patrycja Bobowska* (2004)
37. P. Hadot, *Twierdza wewnętrzna. Wstęp do „Rozmyślań” Marka Aureliusza, tłum. Piotr Domański* (2004)
38. R. Heinzmann, *Filozofia średniowiecza, tłum. Piotr Domański* (1999)
39. S. Janeczek, *Filozofia-nauka-religia. Studia i szkice z dziejów kultury intelektualnej* (2018)
40. G. Jura, *Filozofia zamachu stanu w XXI wieku* (2013)
41. *Kwiatki Świętego Franciszka oraz Reguły i Testament, tłum. Leopold Staff i Kajetan Ambrożkiewicz OFM Cap.* (2003)
42. D. Leszczyna, *Hegel w Hiszpanii. Od szkoły sewilskiej do szkoły madryckiej* (2017)
43. W. Lowrie, *Kierkegaard, tłum. Jacek A. Prokopski* (2011)
44. K. Löwith, *Historia powszechna i dzieje zbawienia, tłum. Józef Marzęcki* (2002)
45. M. Łągosz, *O świadomości. Fenomenologia zjawisk umysłowych* (2016)
46. A. Kijewska, *Filozof i jego muzy. Antropologia Boecjusza – jej źródła i recepcja* (2011)
47. W. Julian Korab-Karpowicz, *Historia filozofii politycznej. (Od Tukidydesa do Locke’a)* (2010)
48. S. Łojek, *Obrona Nietzschego. Rzecz o odpowiedzialności* (2002)
49. M. Łoski, *Historia filozofii rosyjskiej, tłum. Henryk Paprocki* (2000)
50. H. Majkrzak, *Doktor doktorów. Święty Tomasz z Akwinu* (2012)
51. T. Mazur, *Kapryśni bogowie Sokratesa. Człowiek i świat wartości w tradycji filozofii zachodniej* (2008)
52. R. MacInerney, *Zagadnienie etyki chrześcijańskiej, tłum. Ryszard Mordarski* (2004)
53. M. Miniszewski, *Architektura zła. Wyjątkowość Holocaustu jako problem filozoficzny* (2012)
54. T. Mróz, *Platon w Polsce. Typy recepcji-autorzy-problemy* (2012)
55. R. Pastwa, *Bioetyka. W imię postępu i przetrwania* (2015)
56. H. Plessner, *Śmiech i płacz. Badania nad granicami ludzkiego poznania, tłum. Zbigniew Nerczuk i Agata Zwolińska* (2003)
57. J. A. Prokopski, *Egzystencja i tragizm. Dialektyka ludzkiej skończoności* (2007)
58. F. Ricken, *Etyka ogólna, tłum. Piotr Domański* (2001)
59. F. Ricken, *Filozofia religii, tłum. Piotr Domański* (2007)

60. E. Rohde, *Psyche. Kult duszy i wiara w nieśmiertelność starożytnych Greków*, tłum. Jerzy Korpanty (2008)
61. W. Sady, *Dzieje religii, filozofii i nauki. (Od Talesa z Miletu do Mahometa)* (2010)
62. W. Sady, *Dzieje religii, filozofii i nauki. Od Eriugeny do Mikołaja z Kuzy* (2014)
63. W. Sady, *Dzieje religii, filozofii i nauki. Od Picco della Mirandoli do Miguela Serveta* (2013)
64. B. Scherer, *Buddyzm*, tłum. Grzegorz Kuśnierz (2009)
65. J. Schmidt, *Teologia filozoficzna*, tłum. Piotr Domański (2006)
66. R. Scruton, *Dialogi ksantypiczne*, tłum. Wojciech Nowicki (2006)
67. W. Seńko, *Jak rozumieć filozofię średniowieczną* (2001)
68. L. Strauss, *Jerozolima i Ateny i inne eseje z filozofii politycznej*, tłum. Ryszard Mordarski (2012)
69. T. Szarek, *Alvin Plantinga i spory o istnienie Boga* (2015)
70. T. A. Szlezak, *O nowej interpretacji platońskich dialogów*, tłum. Piotr Domański (2005)
71. S. Szary, *Człowiek – podmiot dramatu. Antropologiczne aspekty filozofii dramatu Józefa Tischnera* (2005)
72. W. Szumowski, *Filozofia medycyny* (2007)
73. W. Szumowski, *Historia medycyny filozoficznie ujęta* (2008)
74. A. Szwed, *Fideizm Kalwina i bunt angielskich racjonalistów. Wpływ fideizmu kalwińskiego na powstanie i rozwój racjonalnej teologii naturalnej u wybranych myślicieli angielskich XVII i XVIII wieku* (2016)
75. A. Szwed, *Między wolnością a prawdą egzystencji. Studium myśli Sorena Kierkegarda* (1999)
76. A. Szwed, *Rozum wobec chrześcijańskiego Objawienia. Kant, Hegel, Kierkegaard* (2011)
77. A. Szwed, *Szkice o Kierkegaardzie i nie tylko...* (2015)
78. *Święty Tomasz teolog. Wybór studiów*. Praca zbiorowa (2005)
79. J.-P. Torrell, *Święty Tomasz – człowiek i dzieło*, tłum. Agnieszka Kuryś (2008)
80. *W kręgu Kierkegarda*. Praca zbiorowa (2014)
81. B. Żukowski, *Esse est percipi? Metafizyka idei Georgea Berkeleya* (2012)